

บทที่ 3

สภาพทั่วไปของการปลูกกะหล่ำปลีในจังหวัดเชียงใหม่

1. สภาพทั่วไปของจังหวัดเชียงใหม่

1.1 ลักษณะภูมิศาสตร์และภูมิประเทศ

จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพฯ ตามระยะทางหลวงแผ่นดินสายเอเชีย ประมาณ 752 กิโลเมตร เนื้อที่ทั้งจังหวัดมีประมาณ 23,126 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศ และจังหวัดใกล้เคียงคือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ รัฐเชียงตุง สาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า
ทิศใต้	ติดต่อกับ จังหวัดสุพรรณ และตาก
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ จังหวัดเชียงราย ลำปางและสุโขทัย

ภูมิประเทศ ประกอบด้วยทิวเขาสูงสลับกับที่ราบหุบเขา เช่น ทิวเขาแดนลาว ทิวเขาถนนธงชัย ซึ่งมีเทือกเขาที่สำคัญในเชียงใหม่คือดอยอินทนนท์ ซึ่งเป็นดอยสูงที่สุดในประเทศไทย โดยสูงถึง 2,576 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล โดยเฉลี่ยแล้วจังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเล 200 เมตร เนื่องจากพื้นที่รอบด้านเป็นทิวเขาปกคลุมด้วยป่าไม้ใหญ่ จึงเป็นเขตที่ก่อให้เกิดต้นน้ำลำธารหลายสายและเป็นที่มาของความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเกษตรกรรม เช่น แม่น้ำปิง แม่น้ำแดง แม่น้ำกว๊าน แม่น้ำกลาง แม่น้ำแจ่ม แม่น้ำคาว และแม่น้ำจืด เป็นต้น

พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมทั้ง 2 ประเภทคือ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดพาเอาความชุ่มชื้น ทำให้เกิดฝนตกระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน ส่วนอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือที่พัดพาเอาความหนาวเย็นและความแห้งแล้งเข้าสู่พื้นที่ระหว่างเดือนตุลาคมถึงเดือนเมษายน ภาวะอากาศเช่นนี้ทำให้มีความหนาวเย็น อุณหภูมิต่ำตั้งแต่ 15-0 องศาเซลเซียส ในเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคมเป็นฤดูหนาว จากนั้นอากาศจะอบอุ่นและเข้าสู่ฤดูร้อน อุณหภูมิจะสูงขึ้น 15-20 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปีนั้น

ประมาณ 18 องค์กร เอเชียส์ ซึ่งดินฟ้าอากาศดังกล่าวจะเหมาะสมแก่การเพาะปลูกพืชนานาชนิด เช่น ข้าว พืชไร่ พืชผัก และไม้ผล รวมทั้งดอกไม้และผลไม้เมืองหนาวบางชนิด

1.2 การปกครอง

จังหวัดเชียงใหม่ ได้แบ่งเขตการปกครองส่วนภูมิภาคออกเป็น 19 อำเภอ คือ

(1) เมืองเชียงใหม่	(2) สันทราย	(3) สันทราย
(4) ดอยสะเก็ด	(5) สันกำแพง	(6) แม่ริม
(7) แม่แตง	(8) ละแม	(9) พร้าว
(10) เชียงดาว	(11) ฝาง	(12) แม่อาฮง
(13) หางดง	(14) สันป่าตอง	(15) จอมทอง
(16) ฮอด	(17) แม่แจ่ม	(18) อมก๋อย
(19) ดอยเต่า		

ในกลุ่มประชากรชาวเชียงใหม่ นั้น ประชากรกลุ่มใหญ่ที่อาศัยอยู่บนพื้นที่ราบกลุ่ม ส่วนมากเป็นคนเมืองเหนือหรือชาวลานนา มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีแบบลานนา ใช้ภาษาพื้นเมืองหรือภาษาชาวเหนือ ส่วนประชากรกลุ่มน้อยนั้นมักอาศัยอยู่บนที่สูงตามเทือกเขาต่าง ๆ ก็คือ ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ อาทิ ม้ง กะเหรี่ยง ลีซอ มูเซอ อ๋อ เย้า เป็นต้น ซึ่งชาวเขาแต่ละเผ่าก็มีวัฒนธรรม ประเพณี ภาษาพูด ประคำเฒ่าของตนเอง ทั้งจังหวัดนี้มีประชากรรวมทั้งสิ้น 1,204,441 คน

1.3 การเศรษฐกิจ

สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของชาวเชียงใหม่ นั้น ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติและถิ่นที่อยู่อาศัย อันเป็นปัจจัยหลักในการทำมาหากิน การประกอบอาชีพหลักของชาวเชียงใหม่ นั้น ส่วนมากทำการเกษตรกรรม มีส่วนน้อยที่ประกอบอาชีพในทางอุตสาหกรรม ซึ่งมีทั้งอุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมในครัวเรือน อาชีพขอสัมปทานทำไม้ ทำเหมืองแร่ มีเหมืองขุดแร่และหลว่ง การผลิตน้ำมันที่โรงกลั่นน้ำมันฝาง ส่วนอุตสาหกรรมในครัวเรือนนั้น ชาวเชียงใหม่ทำผลิตภัณฑ์หลายประเภท บางอย่างก็ทำกันมานานและเป็นผลิตภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน เช่น การทำร่มที่บ่อสร้าง การทอผ้าไหม ผ้าฝ้ายที่สันกำแพง การทำเครื่องปั้นดินเผาที่บ้านเหมืองกรุง การทำเครื่องเงิน

เครื่อง เชนแถบถนนวาลาย การทำเครื่องแกะสลักไม้สัก เป็นต้น ผลิตภัณฑ์เหล่านี้ได้กลายเป็นสินค้าของที่ระลึกที่นักท่องเที่ยวนิยมซื้อจากเชียงใหม่ นอกจากนี้ยังอาชีพใหม่ที่เสริมให้ชาวบ้านมีรายได้อย่างคล่องตัว คือ การประกอบธุรกิจท่องเที่ยว อันเป็นธุรกิจการบริการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว อาทิ การทำกิจการโรงแรมที่พัก การเปิดบริการร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก และบริการสัตนาเที่ยว เป็นต้น

1.4 การเกษตรกรรม

จังหวัดเชียงใหม่มีการเกษตรกรรมอยู่ 3 ประเภท คือ การเกษตรในที่ราบสูง การเกษตรในที่ดอนและการเกษตรในที่ลุ่ม ตามลักษณะภูมิประเทศ เกษตรกรส่วนใหญ่ยังเป็นชาวนาซึ่งทำนาทั้งที่ลุ่มและที่ดอน แต่ทำกันมากบริเวณที่ลุ่มระหว่างล่องฟากแม่น้ำปิง ในบางท้องที่จะทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง คือ นาปี เริ่มเดือนมิถุนายนถึงสิงหาคม เก็บเกี่ยวกลางเดือนพฤศจิกายนถึงมกราคม อีกครั้งหนึ่งเรียก "นาปรัง" เริ่มทำในเดือนเมษายน เก็บเกี่ยวในเดือนมิถุนายนหรือกรกฎาคม ส่วนพืชไร่ต่าง ๆ ก็ปลูกกันตามพื้นที่ที่ใช้ทำนานั้นเอง แต่เป็นระยะเวลาที่การเก็บเกี่ยวผ่านไปแล้ว คือ ในราวเดือนธันวาคมถึงกุมภาพันธ์

เกษตรกรที่ไม่ได้ทำนาก็จะทำสวนผลไม้ ไม้ผลที่นิยมปลูกกันมากได้แก่ ลำไยและลิ้นจี่ โดยเฉพาะลำไยเป็นผลไม้หลักที่ทำรายได้สูงให้กับชาวไร่ในท้องที่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ และอำเภอสำโรง ในยามว่างจากการปลูกพืชหลัก เกษตรกรก็จะทำไร่ยาสูบ พันธุ์เวอร์จิเนีย ชา ถั่วเหลือง ถั่วลิสงหอม กระเทียม หอมหัวใหญ่ กะหล่ำปลี กะหล่ำดอก ผักกาดชนิดต่าง ๆ มะเขือเทศ พริก มันฝรั่ง เป็นต้น นับว่าพืชเหล่านี้ปลูกกันมาก จนเป็นสินค้าออกของเชียงใหม่ที่รู้จักกันดี นอกจากนี้ก็มีการเลี้ยงปศุสัตว์บ้างตามสมควร และการทำป่าไม้ตามอำเภอรอบนอก

แต่ก่อนชาวเขาที่ตั้งหมู่บ้านกระจัดกระจายอยู่ตามดอยต่าง ๆ ของเชียงใหม่ นั้น ชอบหักร้างถ้างป่า ทำไร่เลื่อนลอยและปลูกฝิ่นขาย ปัจจุบันนี้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้รับความร่วมมือจากสถาบันและหน่วยงานต่างประเทศในเครือสหประชาชาติให้ความช่วยเหลือในโครงการปลูกพืชทดแทนการปลูกฝิ่น ซึ่งจัดทำกันอยู่หลายโครงการ เช่น โครงการเกษตรหลวงพัฒนาภาคเหนือ ซึ่งตั้งสถานีเกษตรหลวงตามดอยต่าง ๆ โครงการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด (ปปส.) เป็นต้น เจ้าหน้าที่ของโครงการดังกล่าวจะเผยแพร่ความรู้การ

ทำการเกษตรแผนใหม่ และการเกษตรในที่ลุ่มกับการทดลองปลูกพันธุ์ไม้ตัดดอก ผักต่าง ๆ ในเขตอบอุ่น เพื่อนำพันธุ์ที่แข็งแรงไปขยายพันธุ์ให้ชาวบ้านและชาวเขาปลูกหารายได้

ผลผลิตจากการทำการเกษตรในที่ลุ่มได้จากการปลูกไม้ตัดดอก ผัก และผลไม้เขตอบอุ่นที่นำออกมาขายในตลาดเชียงใหม่ ได้แก่ ดอกกล้วยไม้ คานะฮัน ไอร์ช พิเชียทิวลิป ฯลฯ ผักสลัดได้แก่ บร็อคโคลี่ ปัทมา แครอท ผลไม้ได้แก่ สตรอเบอร์รี่ พลัม แอปเปิล พีช แพร์ เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันนี้ผลผลิตการเกษตรเหล่านี้ได้กลายเป็นสินค้าของที่ระลึกที่นักท่องเที่ยวนิยมซื้อจากเชียงใหม่ด้วย

2. แหล่งปลูกกะหล่ำปลีของจังหวัดเชียงใหม่

กะหล่ำปลีเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญพืชหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ มีการเพาะปลูกทั่วไปทุกอำเภอ โดยมีแหล่งปลูกที่สำคัญเฉพาะพันธุ์กะหล่ำปลีธรรมดา ลักษณะหัวกลมแบนราบ ซึ่งปลูกในฤดูการระหว่างช่วงเดือนตุลาคมถึงมกราคม อยู่ที่อำเภอฝาง เชียงดาว แม่ริม ส่าร์ และจอมทอง

3. เนื้อที่เพาะปลูกและผลผลิตของกะหล่ำปลีในจังหวัดเชียงใหม่

เนื้อที่เพาะปลูกและผลผลิตของกะหล่ำปลีรวมทั้งจังหวัดในปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2526/2527 (1 พฤษภาคม 2526-30 เมษายน 2527) ซึ่งได้ข้อมูลจากสำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ คือมีเนื้อที่เพาะปลูกจำนวนรวม 6,766 ไร่ และได้ผลผลิตทั้งสิ้น 11,029,290 กิโลกรัม ซึ่งแยกเป็นอำเภอต่าง ๆ ตามตารางที่ 1 หน้า 3

4. การตลาดของกะหล่ำปลีในจังหวัดเชียงใหม่

การปลูกกะหล่ำปลีที่เชียงใหม่นับเป็นการปลูกเพื่อการค้า เนื่องจากผักนี้จะเจริญเติบโตได้ดีในสภาพที่มีอากาศเย็นและสามารถทนทานต่อสภาพอากาศหนาวได้ดี จากสภาพดินฟ้าอากาศของเชียงใหม่ซึ่งมีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยประมาณ 18 องศาเซลเซียส จึงเหมาะแก่การเพาะปลูกกะหล่ำปลี อีกทั้งแนวโน้มความต้องการผักนี้ของประชากรได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าความต้องการเพื่อบริโภคภายในประเทศ ความต้องการเพื่อนำไปใช้ในอุตสาหกรรมแปรรูป เช่น ทำผักแห้ง ผักดอง และความต้องการเพื่อการส่งออก เกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่จึงนิยมปลูกผักนี้เป็นจำนวนมากเพื่อการค้าภายในประเทศและต่างประเทศ ดังนั้นช่องทางการจัดจำหน่ายของ

เกษตรกรที่ปลูกกะหล่ำปลีในเชียงใหม่ จะมี 3 วิธีคือ

4.1.1 เกษตรกรนำผักนี้ไปขายเอง วิธีนี้จะใช้ในกรณีที่มีการคมนาคมจากแหล่งปลูกไปยังศูนย์กลางการตลาดของเชียงใหม่ที่นั่นสะดวก รวดเร็ว โดยเฉพาะเกษตรกรรายใหญ่ที่มีทุน กำลังคน และมีความสามารถทางการค้า จะนิยมใช้วิธีนี้

4.1.2 ขายผ่านพ่อค้าคนกลาง ชาวสวนกะหล่ำปลีในเชียงใหม่ นิยมใช้วิธีนี้มากที่สุด พ่อค้าคนกลางอาจจะเป็นพ่อค้าขายส่งในท้องถิ่น หรือ ตัวแทนรวบรวมผักของพ่อค้าขายส่งในปากคลองตลาด วิธีการค้า จะเป็นการขายแบบเหมากล่วน ซึ่งจะตกลงราคาตามขนาดของพื้นที่ปลูก ทำให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตได้จำนวนมาก ๆ ในแต่ละคราว และสะดวกสำหรับพ่อค้าในเรื่องการบรรจุและการขนส่งด้วย เกษตรกรไม่มีความรู้ทางการตลาด คิดว่าเป็นการสะดวกดี เนื่องจากการคมนาคมจากแหล่งที่ปลูกไปยังศูนย์กลางการตลาดของเชียงใหม่ไม่สะดวก แต่เกษตรกรมักจะได้รับราคาต่ำ พ่อค้าจะเป็นคนจ่ายค่าขนส่ง การขนย้ายและการเก็บรักษาและต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่จะเกิดขึ้นด้วย

4.1.3 ขายแบบปลูกส่ง วิธีนี้พ่อค้าจะพยายามผูกพันหนี้สินกับเกษตรกรโดยการให้ยืมและจัดหาปัจจัยการผลิตต่าง ๆ รวมทั้งทุนแก่เกษตรกรผู้ปลูกผักนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะควบคุมปริมาณผักในธุรกิจการค้าของตน เป็นกรณีที่เกษตรกรมีปัญหา เรื่องต้นทุนการผลิต รวมทั้งการตลาด พ่อค้าจะนำผลผลิตผักนี้ไปขายก่อน แล้วจึงหักเงินให้กับเกษตรกรภายหลัง โดยไม่ได้ตกลงราคากันล่วงหน้า พ่อค้าไม่คิดดอกเบี้ยโดยตรง แต่จะให้ราคาซื้อต่ำกว่าทั่วไป

ระดับราคา เนื่องจากกะหล่ำปลีมีลักษณะเน่าเสียได้ง่าย การเก็บรักษาความสดทำได้ยาก และมีต้นทุนสูง ราคากะหล่ำปลีจึงเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในแต่ละวัน ราคาขึ้นอยู่กับอุปสงค์และอุปทานค่อนข้างมาก และปรากฏว่าราคาที่เกษตรกรได้รับค่อนข้างจะคงที่มากกว่าราคาขายส่งและขายปลีกในตลาดกรุงเทพฯ โดยที่ราคาขายปลีกจะเคลื่อนไหวในทิศทางเดียวกับราคาขายส่ง และระดับราคาทั้งสองมีลักษณะของฤดูกาลอย่างชัดเจน เช่น ผักกะหล่ำปลี จะมีราคาลดลงในช่วงฤดูฝน (ประมาณมิถุนายน-สิงหาคม) และฤดูหนาว (ประมาณพฤศจิกายน-มกราคม) โดยในช่วงหน้าฝน เมื่อผักนี้ได้รับความชุ่มชื้นมากขึ้นหลังจากที่มีความร้อนก็จะผลิใบออกเร็วขึ้นเป็นจำนวนมากมาย ราคาจึงลดลง แต่เมื่อราคาลดลงเกษตรกรจะหันไปปลูกผักชนิดอื่นมากขึ้น ช่วงถัดมาก็คือเดือนกันยายน-ตุลาคม กะหล่ำปลีจึงเริ่มขาดแคลนราคาจึงสูงขึ้นอีก เมื่อเกษตรกรปลูกมากประกอบกับเริ่มเข้าฤดูหนาว ผักออกงามดีจึงมีปริมาณมาก ราคาจึงลดลงอีกจนเวียนอยู่เช่นนี้ตลอดไป